

ՅԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԽԱՐԵՈՒԹԵԱՆՑ

ԶԱՄՈՒՌՔԵԱՆԻ

Մարդիկ կան, որք անձնական ցած նկատումներով վառուած բոլր քոքած՝ իրենց նպատակին հասնելու համար ամեն անարգ միջոցներու կը դիմեն և ամենայն զօրութեամբ կը պատերազմին. իրենց ամենէն զօրաւոր զէնքերն են նէնգո-թիւն, իւրա-խո-թիւն, զրպարա-թիւն և խաբէ-թիւն. և իրենց պէն ու կորովն է խմստա-կութիւնը: Սքաւ երբեմն կանկանին, հոգ չէ. երբեմն իրենց թեւը կը խորտակի, փայթ չէ. գլուխնին կը ջախջախի, այն տը փնաս չունի. քանի որ չունչ կայ բերանին միշտ կաղաղակեն ու խառնաշփոթ կը ճշեն, ոչ թէ խօսք հասկացնելու, այլ դիմացինը շփոթե-լու համար. սքաւ միշտ պատրաստ են՝ սեւին ձերմակ և ձերմակին սեւ տանելու, ճշմարտութեան սուտ և սը-տութեան ճշմարտութիւն է գոչելու: Գուր կուզես ամեն տեսակ շոշափելի փատեր ճշմարտութիւններ թափել, ապացոյց մի թողուր գլուխնին դիզել, խոյտառակէ, անարգէ, թուք ու մուր տեղա երեսնին. նոքա ոչ ճշմարտութենէ կակնածին և ոչ խոյտառակութիւնէ ամօթ կ'զգան. մոլեգնա-բոր կը յորձակին և յորձակումն կը րեցինք կատեն. փոխատեամբ զբեզ մորրեցնելու և իրենց լարած թակար-թը ձգելու կը ձգնին: Վերջապէս երկար, անօգուտ և ի զուր տեղը լը-քուցիլ պատերազմէ մի վերջը եթէ նենգութեամբ և որոգայթով լնիճել կործեն նոր հաւանք եւ նոր գաւա-նութիւն կը պահանջեն. և թէ յողթ-ունն ալ՝ նոյնպէս անամօթաբար, յալ-թեյի՛նք, կը պռտան:

Ասանկ է Տէրոյնց Զամուռձեան պատուելին, որ կործեն ուխտած է

ազգին մէջ գրական ասպարէզն ելնող ներն հարուածել և անպատուել. սո-րա ժանկաց խածուածքէն միայն նո-քա ազատ կը մնան, որք յայտնի կամ ծածուկ Հռովմի մարդաբագինը կը խնկարկեն: Ասանկներուն հետ խօսքի բռնութիւն աւելի աղել է կամարգա-հատանք նոցա ուղղութեան համար ազօթել եւ կամ իրենց պէս առանց ուղղակի սրտասխանելու չարաչար հարուածել: Բայց գժբախդաբար սո-քա իրենց ճարպիկ ճամարտակու-թեամբը և նենգաւոր խաբէութեամբը յաջողած են խաբել հասարակու-թիւնը, նոցա առջեւ վարկ ու հա-մարումն ստանալ և խօսքերնին իբրեւ անհերքելի պատգամ ծանցնել: Այս առթիւ տխուր հարկ մի կը բռնադա-տէ զմեզ այդ չարամիտ պատգամա-խօսի պատգամաց որսիսութիւնը չա-փը և արժէքը պարզ ի պարզոյ յառաջ բերել և լուսոյ առջեւ հանելով խայ-տառակել:

Այս աշխատութիւնը յանձն առինք ոչ թէ Զամուռձեանի պատաս-խանած լինելու կամ զինքն համոզելու համար, ոչ. այլ առուել հասարա-կութեան կայթակղութիւնը ուղղելու և վերաւորեալ զգացումները բժշկելու համար: Վասն զի Զամուռձեան գրո-խու հիւանդութեամբ վարսկուած է. վասն զի նորա գլխաբանաց կարողու-թիւնքը խանգարուած են, վասն զի ինքն իւր հիւանդ լինելը չը գիտէր, վասն զի հիւանդութիւնը հետը ծե-րացած է. վասն զի ունակութեան օրէնքը լաւ մը տիրապետած է վերան և զայն թօթափելու ոչ փոյթ արած է և ոչ կառնէ, և վասն զի Զամուռ-ձեան անհամոզելի կամակոր մի է, ուրով յայտնի է թէ զինքն համոզել և մտորը բժշկել ջանալն անօրուտ է:

Արդ հասարակութիւն ուղիղ դատ-

ման առաջնորդելու համար խօսքի նիւթ եղող խնդիրն համառօտ մի մէջ բերեմք :

Տէրոյենց տպատուելին ուրիշ մէկու մը 'ի պատասխանի Ս. դատուելու պատմութիւնն արած առանձն զովի մը վկայութիւնը մէջ կը բերէ և զայն Տիեղերայի կանուանէ : Ահա իւր բուն խօսքը . այս ժողովը Տիեղերայի ժողովոց կարգը իբրեւ եօթներորդ յիշուած է մեր յայտնաւորքին մէջ ալ . . . Հիներուն պատմութիւնը և մէկ Տիեղերայի ժողով մի . . . և այլն : (տես հայրենիք թիւ 183) :

Միօնի այն ատենի խմբագիրը պատուելոյն յօդուածին մէջ այս եօթներորդ Տիեղերայի ժողով խօսքը տեսնելով Չամուռեանի նենգամտութեանը կը թափանցէ և քաջալանջ ճշմարիտ Հայու մը զգացումը կրող սրտի արժանի արիութեամբ քանի մը տողով կը հերքէ և ցոյց կը տայ թէ Հայք Տիեղերայի անուամբ միայն երեք ժողով կը ճաննան . Ահաւասիկ Միօնի բուն խօսքերը . “Տէրոյենց տպատուելին . . . եօթներորդ Տիեղերայի ժողով մի կը յիշէ . . . մեր Եկեղեցին բայց 'ի երեք Տիեղերայի ժողովներէ . . . ուրիշ Տիեղերայի ժողով մը չը ճանաչէր, ոչ թէ ըստ պատուելոյն եօթներորդ Տիեղերայի ժողով մը . այլ չորրորդ մը իսկ ընդունելու համար այնչափ զոհեր տուած է Յունական և Լատինական մշակութեան հետամտութեանց և մինչեւ ցարդ կը տայ ” : (Միօն . փետր .) :

Խնդիրն իւր իսկութեամբ այս է ահա այս խօսքերէն յայտնի կը տեսնուի, որ Միօնի խմբագրին նպատակն ուրիշ բան չէ եղած բայց միայն ցոյց տալ թէ Հայոց Եկեղեցին երեք Տիեղերայի ժողովներէ զատ ուրիշ Տիեղերայի ժողով չընդունիր : Թէպէտ արեւ. գահն ալ յայտնի է, բայց աչք ունե-

ցողները կը տեսնեն . բայց արդ արեւ. Պատուելոյն աչաց մէջ Վատիկանի խոշոր գերան մի մտած և տեսութիւնը բողոքովն բռնած է որ այսչափ անգամ կրկնուած Տիեղերայի բառերը չը տեսնէր և կամակորուրթեամբ ու նենգաւոր խմաստակութեամբ Միօնի խօսքը կը թիւրէ նորա մէջէն Տիեղերայի բառը կը վերցնէ և ստպէս հեգնական ձեւով մը կը ներկայացնէ ընթերցողաց “Հայոց Եկեղեցին երեք ժողովէն զատ ուրիշ ժողով չընդունիր եղեր ” : Այս պէս խարդախութեամբ խնդիրը միայն ժողով բառին վերայ կը դարձնէ և կըսկսի Հայոց Եկեղեցին ուրիշ Ս. ժողովներ ալ ընդունելը հաստատուելու համար աւելորդ և անկարեւոր ապացուցութիւններ մէջ բերել, որոց վերայ ոչ խնդիր կայ և ոչ տարակոյս . ալս փաստերու կարգին մէջ իւր գրէ խաւոր ղօրութիւնն եղող Յայտնաւորքի վկայութիւնն ալ յառաջ կը բերէ, բայց այն տեղ եւս Տիեղերայի բառ չը գտնուելով խախտութիւնը երեւան կենէ : (Հայրենիք . թիւ 193) :

Այս յօդուածին մէջ պատուելի Տէրոյենցը իւր անձին արժանաւոր չարամտութեամբ խնդիրը Տիեղերայիէն վերցնելով և Ս. Ժողով վերայ դարձնելով զանազան զբաղւորութիւններ կ'առնէ, Միօնի խմբագրին հաւատքը կը քննադատէ, գերեզման կը կրկնէ և կամացուկ մի Քաղկեդոնի վիժած ժողովն ու այսչափ դալժակղութիւն տալուն առթիւ հաշտութիւն կոչուած Լեւոնի տուեալը մէջ կը բերէ, գիտնալով որ արդէն գրգռուած Հայու զգացուն սիրտը չը պիտի կրնայ տոկալ այդ պիղծ անուաններուն առջեւ և պիտի ատիպուի պատասխանել : Այն ատեն Պատուելին թեւերը վեր առած սաւանայական խնձրանք պիտի խաղայ իւր խաբէութիւնը ծածկուելուն եւ

նորոգելու համար, (Այս պարագային մէջ իւր նպատակն է, ինչպէս յօդուածներէն կերեւի, հին խորշիւր բրբրելով նոր հրգեհ մի յաբուցանել Հռովմի աւազակաց քիչ մի աւար եւս հանելու համար): Բայց Սիօնի խմբագիրը թէպէտ երիտասարդ հասակաւ, սակայն հասուն մտքը և կատարեալ խոհեմութեամբ Ապրիլ ամսաթուով անանկ արդար բանաւոր ճիշդ պատասխաններ տուած է որ եւ թէ Չամուռեան երեսը ծնւած չը լինէր եւ պատկառանք ունենար ան շուշտ պիտի ամաչէր և եթէ Հայու սիրտ ունենար հարկաւ պիտի զգար որ ինքն Հայաստանեայց ուղղափառ սուրբ, Կաթողիկէ, առաքելական Եկեղեցւոյ հարազատ որդիութենէ զրկուած է: Բայց պատուելի Տէրոյնցը ոչ երես ունի ամաչելու և ոչ սիրտ ունի զգալու. վասն զի իւր նենգութեամբ խաբէութեանց այսչափ խայտառակութենէ վերջը նորէն Հայրենիքի 200 թուոյն մէջ բուն խնդիրը անսամթարար կողմէ մոռցնել և Քաղկեդոնի վերայ Սիօնի խմբագրին դաւանութիւնը կ'ուզէ Առաքելոյն պատուէրովն ալ կը յորդորէ որ «Պատրաստ լինիմք մեր յուսոյն համար եղած խօսքը հարցանողներուն պատասխան տալու»: Այս տեղ Ս. Գրոյ խօսքն ալ կը նենգէ. վասն զի միթէ չ'զիտէր Պատուելին որ մեր եկեղեցւոյ զաւակաց յոյսը ոչ Քաղկեդոնի փառամոլ ժողովն է, ոչ Լեւոնի պիղծ տուժարը և ոչ Յունական ու Հռովմէական քմահաճ ժողովներու ընդունած ինքնահար դաւանութիւնն է. այլ մեր Յոյսը միմիայն Յիսուս Քրիստոսն է, և մեր հուսատոյ դաւանութեանց հիմք նորա Ս. Կոստանքանն է եւ անոր ոգւով գրուած մեր նախնի հոգեկիր Հարց խօսք'ը մեզ առաջ-

նորդ. ուստի ատանկ յուսահատեցուցիչ խնդիրներու վերայ իրեն պէս նենգամիտ հարցանողն պատասխան տալու հարկ և կարեւորութիւն չը կար: Աղէքսանդրոս դարբիններէ անձնապահ լինիլ պէտք է:

Սակայն Սիօնի խմբագիրը Յունիս ամսաթուով այս յօդուածին ալ պատասխանած է զօրաւոր կերպիւ. Պատուելոյն փախտեան շաւիղը բռնած և զայն բուն խնդրոյն դառնալու հրաւիրած է: Իսկ Պատուելին իրեն բընական եղած պատրիշ ճարպիկութեամբ և խորամանկ ճապուկ գալաբուններովը այս անգամ դարձեալ սոզալով դուրս ելեր և Հայրենիքի 214 թուով իրր թէ պատասխան կը տայ. պատասխան մի, որ արդարեւ բարեսէր ողջամիտներու արդար զայրոյթը կը շարժէ: Տեսնենք ուրեմն այս վերջին յօդուածն ալ:

Տէրոյնց կ'ասէ թէ «Մեր խընդիրը Վաստառակի խնդիրն էր. Մեր և Սիօնի խմբագիրը կ'ասենք թէ «այդ խնդիրը ուրիշ մը իրր 'ի պատասխանի գրած էր. և Սիօնի խմբագիրը դորա միջամտելու պարտաւոր չէր կամ հարկ չէր տեսներ. պատուելին իւր հակառակորդին դէմ Ս. Վաստառակի ընտուգութիւնը հաստատելու համար յառաջ բերած փաստերէն կամ վիպութիւններէն մէկուն ոյժը աւելցընել ուզելով եօթներորդ Տիեզերական Ժողովը բսած էր. Սիօնի խմբագրին նիւթն ալ այս եղած էր, ինչպէս վերը տեսանք. (ուզողը կարող է Հայրենիքի և Սիօնի նշանակեալ թիւերը աչքէ անցընել և Պատուելոյն ոգւոյն աւելի լաւ թափանցելով ինքնին ևս նորա դատաւճիտը տալ): Իսկ Տէրոյնց Պատուելին առանց իրեն եղած առարկութեան պատասխանելու չարամբութեամբ մը խնդիրը մոռցնել տալ

կուզէ որ իւր նենգժող զորարարութիւնները յառաջ տանի եւ թերեւս այժմ իւր խնայողական մոտիվը յաջողել կարծած է . եւ յիրաւի կերպիւ իմն յաջողած ալ է . քանզի նորա ջանքն է որ և իցէ եղանակաւ իւր սրտին թցնը հրապարակ թափել , հերթ է որ շատ մարդիկ կարգան , հարկաւ անոնց մէ ոմանք կը կրեն իւր ազգասպան թշնին ազդեցութիւնը , ասոր համար հոգը չէ ինչ ալ որ ասուի . ինքն յիմար ձողձիին պէս ցաակաւելով եւ լորձուները թափելով աննկատ յառաջ կ'երթայ : Ինչպէս ահա այս անգամ իւր այս վերջին յօդուածով առանց աջ ու ձախ նայելու զորարարած է թէ Սիօնի խմբագիրը , թէ Կ. Պօլսոյ Կրօնական ժողովը թէ Շանչեանցի պէս առաքինի բարեպաշտ և արժանաւոր հեղինակ մի և թէ Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ իրաւանց և պատուոյն նախանձախնդիր շարու . նախ նահատակութեան մէջ գտնուող սուրբ Երուսաղէմի վանքը , ուրեմն և մէք այս վերջին յօդուածին արժէքն ալ համառօտ մի ցոյց տամք հասարակութեան :

Չամուռձեան (1) Տէրոյնեց պատուելին ընդդէմ՝ ճշմարտութեան կը խօսի երբ Հայրենիքի 214 թուոյն մէջ Սիօնի խմբագիրը ատախօս կ'անուանէ . վասն զի այս խօսքով Պատուելին թէ 'ի զուր կ'անպատուէ և թէ սուտ կը խօսի , պատճառ որ իրեն և Սիօնի մէջ

ընաւ Ս. Գառնուակի պատմութեան վերայ խօսք բացուած չէ . այդ խնդիրն ուրիշի հետ է : Սիօն սկսաւ ճիշտ այն խնդրէն որ կը վերաբերի Հայոց եկեղեցւոյ եօթներորդ Տիեզերական ժողով ընդունելուն կամ չընդունելուն . Սիօն այս կետին կարեւորութիւն տուաւ և գրեց . Տէրոյնեց առաջին պատասխանով ուզեց հաստատել թէ Հայք եօթներորդ Տիեզերական ժողով ալ կ'ընդունին , բայց ապոցայց չը գտնելով խաբէութեամբ խնդիրը փոխեց և լոկ Սուրբ Ժողովի վրայ գրեց . զայս այսպէս առնելը խնայողութիւն էր : Սիօնի խմբագրին կողմէն սորա արժանաւոր պատասխանն ընդունելով չը յաջողեցաւ իւր նենգութեան մէջ : Ուստի և այս անգամ խնդիրը նորէն փոխեց ասելով թէ « Բուն խորհիրը Տեառն մերոյ առ Արքար թագաւորը զրկած Ս. Գառնուակին պատմութեան օտուգութեանը վրայ է » : Բայց ինչպէս ընթերցողք մեր յաճախ կրկնութենէն աւետան , որ Սիօնի և Տէրոյնեցի մէջ բացուած խորհիրն այդ չէ , այլ դորա հասարակութեան համար 'ի վէպոթի-ի-ն մէջ բերած ժողովն Տիեզերական և լոկ վիճելուն վերայ է' . . . : Ուրեմն այժմ ընթերցողք թող վճռեն թէ սուտը ով է :

Երկար ժամանակէ 'ի վեր ապուցուցուած ճշմարտութիւն մի է որ Տէրոյնեցը վիճաբանութեանց մէջ իւր նշանաւոր խմատակութիւններով սոսկ կարէ խարդախ և զգուշալի խաբէբայ մի է . և թէ ընթերցողը անցեալը չը յիշելով տակաւին ապացոյց կ'ուզէ , թող մտիկ ընէ :

Տէրոյնեցի խելքն հասաւ որ իւր յիշած ժողովն Տիեզերական-ի-ն կը լը չը կայ , փոխանակ անկեղծութեւ առնելու , այս անգամ ճարպիկութեամբ մը թէ կը փախչի և թէ

(1) Պատուելի Չամուռձեան Տէրոյնեց Տէր Կարապետեան Պատուելի Յովհաննէս վարժապետն իւր ոտորագրութեան մէջն Չամուռձեան անունը պակեցուցած է եղեր , (զոր ինչպէս մեր , կերպի թէ Սիօնի խմբագիրն ալ նշանակաւ ուշադրութեան չէ առած) , և այդ անունը յիշելով իրեն անպատուութիւն չէ եղեր , ուղղորդ թող այնպէս համարուի , սա յայտնի բան է որ ընդհանրացած ճանչցուած և իրեն արժանի անունը Չամուռձի անունն է :

քար կը նկատէ . կամ թէ իւր խօսքովն
բռնէր . — Հիմ քաշար հէմ տալու
չալար — տեսակէն տնուղղակի ետ կ'առ-
նու ե գարծնալ հասաւտել կը Բա-
նայ . տեսէք ինչպէս կը խօսի . « Ժո-
ղովը թէ Տիեզերական ըլլայ թէ չըլլայ
ժողովքին բաղմաթիւ եպիսկոպոսնե-
րուն վկայութիւնն էր մեզի պէտք ե-
ղածը Մենք ժողովը եօթներորդ
Տիեզերական ժողով բռնէր ինչպէս որ
գտանք առաջուց 'ի վեր եկեղեցիները
կորդացուած Յայտնուութիւն մէջ
տարուած » : Այս տեղ ալ սուտ կը
խօսի Տէրոյենց . վասն զի թէ Յայտն-
ուութիւն մէջ Տիեզերական բառը չը կայ
ինչպէս . իւր տարիլ տուած յօդուածին
մէջ բերած վկայութիւնէն ալ կը տես-
նուի . Հայրենիք թիւ 193 , ե թէ նոյն
ժողովը ինքը գիտութեամբ Տիեզերական
անուանել ուզած է որ վկայութիւնը
կարեւորութիւն առնու եւ կարգը
Քաղկեդոնին բերէ . ուրեմն կը ստէ ա-
սելով թէ Տիեզերական լինի կամ ոչ
եւ այն . կը խաբէ երբ կ'ասէ թէ Յայտ-
նուութիւն մէջ այնպէս տարուած դը-
տանք , եւ այն : Արդէ յայտնի կը տես-
նուի Տէրոյենցի հետեւեալ զրպար-
տութեանց արժէքը եւ ինչպիսի սրտէ
յառաջ գալը : 1. « Միօնի խմբագիրը
առոր կարեւորութիւն տուաւ որ
Ս . Դատաւանի խնդիրը իւր ընթեր-
ցողաց մտցնէ » : Սուտ կը խօսի Տէրո-
յենց , քանզի բուն կարեւորութիւն տա-
լու կէտն ալ այդ էր : — 2. « Միօնի խմբա-
գիրը Եկեղեցւոյ ընդունած այս բանը
(ժողովն Տիեզերական լինելը) չնդունիր
եղեր » : Սուտ կը խօսի Տէրոյենց , վասն
զի Եկեղեցին նոյն ժողովը Տիեզերական
ընդունած չէ , որ Միօնի խմբագիրն ալ
ընդունի : — 3. Միօնի խմբագրին չ'ա-
սած ու չը հերքած բաները իբր եղած
եւ կատարուած ծանօթ բաներ նորա
վերայ կրտորաւ եւ իբր հետեւեալ .

Թիւն զոյն Հայտնուանայ Ս . Այկեղե-
ցւոյ վարդապետութենէն հետադ
կ'անուանէ . որով միշտ կը ստէ եւ կը
զրպարտէ :

Ասկէ կ'անցնի եւ Քաղկեդոնի ժո-
ղովն վերայ պատասխան կուղէ . իբր
թէ այս խնդիրը Շահագործան Կա-
րապետ վարդապետին ալ հարցուցած
է եղեր եւ իբր թէ օրինաւոր պատաս-
խան չէ ընդունել եղեր : Մենք թէ-
պէտ հարկ չեմք տեսներ զոր ժամա-
նակ վատնելով իրենց այն ատենի վի-
ճարանութիւնը քննելու , սակայն կը
ճանաչեմք հանգուցեալ բարեյիշատակ
Շահագործան Կարապետ վարդա-
պետը իւր հմտութեամբ եւ գիտեմք
որ Տէրոյենցի տղմաւ գրչին տակ մը
նայող չէ . եթէ հանգուցեալը խոհե-
մութեամբ իրօք ուղղակի պատասխա-
նած չէ , սակայն անուղղակի կերպիւ
լիւս լի պատասխանած է Շար — Հայ
պատմագրացը հրատարակելով : Իսկ
Միօնի խմբագիրը պարտաւոր չէր եւ
չէ պատասխանելու . քանզի հարցա-
նողը նենգութեամբ հարցուց , քանզի
հարցումը խնդիրէն շատ ու շատ հե-
ռի է , եւ քանզի արդէն բխրաւոր ան-
գամ պատասխանուած է :

Տէրոյենց նշանաւոր խմաստակ Պա-
տուելին խօսքը ծամածռելով կամա-
յուէկ կամացուէկ յառաջ կ'երթայ , իւր
դիմախօսին բերանը խօսք կը դնէ եւ
ճարտար թովչի մը պէս թմրեցնել
կ'աշխատի . որպէս զի զոյն եւս խոն-
դիրէն հեռացնէ . իւր խմաստակու-
թեան մեծ օրէնքովը — կոչման խաբէ-
ութեամբ — տարօրինակ զրպարտութի
մի կ'առնէ որով իւր չափն ու ար-
ժէքը ցոյց կը տայ աշխարհի : Բա-
ցատրենք :

Բարետէր եւ ճմարիտ Հայ Քրիս-
տոնեայ Պ . Շանչեանցի Քրիստոնէա-
կանը առաջին անգամ Կ . Պղտոյ Կը

բօնական խողովոյ քննութեամբ եւ Ս. Պատրիարքի վաւերացմամբ տրպուած էր 'ի Պօլիս. Տէրոյենց այն ատեն իւր նախանձէն գրգռեալ չարամիտ քննադատութիւն մի ըրաւ ճիշտ Զօյիլեան ոգւով. որուն արժէք անգամ չը տրուեցաւ : Իսկ այժմ տեսնելով որ նոյն ընտիր իմաստալոյ եւ պատուական աշխատասիրութիւնն Ս. Երուսաղէմի տպարանէն կրկին հրատարակութեան արժանացաւ, կը ջանայ նորէն մրտոնել եւ անարտաիւ ընել. սակայն ճշմարտութիւնը լոյսէ և չը ծածկուիր տեսնող աչքերէ, իսկ խարդախին ճրագը մինչեւ կէս գիշեր կը վառի :

Այս դատագրքին ազնուութիւնը և ուղղափառութիւնը ողջմտութեամբ ընթերցող մանաւանդ բրիտանեական ոգւով դատ տուողները աւելի լաւ կը գտնեն. իսկ Տէրոյենց պատուելին իւր հիւանդամտութեամբ նորա խօսքը ամբողջացուցիչ մասերը կը վերցնէ եւ միայն մէկ մասը յառաջ կը բերէ որ ընթերցողաց աչքին մոխիր փչէ և իւր խաբէութիւնը յառաջ տանի :

Շանչեանցի Բրիտանեականին խօսքն այս է. Բրիտանի մէջ երկու բընութիւն պէտք է խոստովանիմք — Ասոր-աճային և Ժարդային անշիօթ և անբաժանելի միաւորութեամբ. (փախլ յերուսաղէմ, էրէս 92) : Հայաստանեայց ուղղափառ ուրբ Եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ալ այս է. այսինքն անշիօթ և անբաժանելի Մատրոն-իւստի մի բնութիւն, իսկ Տէրոյենց՝ կամաւ կուրացած՝ այս խօսքին մէջէն անշիօթ և անբաժանելի Մատրոն-իւստի բառը չը տեսնելու զարնելով Կրօնական ժողով մի, միաբանութիւն մի, երկու Պատրիարքներ և արդիւնաւոր հեղինակ մի հերեափկոս կ'անուանէ, առանց յիշելու որ ինքն իսկ է հերեափկոսը, ինքն է Հայաստա-

նեայց Եկեղեցւոյ փարգապետութեան հետողը, ինքն է ճշմարտութեան հաւառակողը և ինքն նշովուած է 'ի նախ նեայց, եթէ Քաղիկեդոնը շնորհունի իբր ուղղափառ :

Տէրոյենց եթէ գործ չունի տակաւին թող խնդիրներ փոփոխէ, տակաւին թող Քաղիկեդոնի անհարազատ ժողովին վերայ դաւանութիւն պահանջէ, տակաւին թող անխղճաբար տառան մրտոնէ. ահա ինչպէս աչք ու խելք ունեցողները մեր պարզաբանութենէն յայտնի կը տեսնեն որ ոչ Սիօնի խմբադիրը հետող է և ոչ Քրիստոնէականի հեղինակն ու զայն տակել տուողներն հերեափկոս են. այլ նա ինքն Տէրոյենցն է հերեափկոսը, որ չէ դադարած շարունակ իւր մօր — Հալապոստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ և նորա հարազատ որդւոցը դէմ դնել, և այն նենգութեամբ խաբէութեամբ և դիւական դաւաճանութեամբ : Միթէ չը գիտեր Տէրոյենց որ ինքն այդ կերպով դատապարտուած է Յիսուս Քրիստոսէն և նորա Սրբազան Առաքեալներէն, որք ստախօսք սատանայ կ'անուանեն : Եթէ ինքն հաւատք ունենար պէտք էր նախ իւր ողորմելի վիճակը քննէր ճանչնար եւ մինչեւ ցարգ արած խաբէութեանց եւ տըւած գայթակղութեանց դարման տանէր : Ասանկ անձ մի որ Աստուծոյ իրեն տուած շնորհքը այսպէս խաբէութեամբ չարաչար կը գործածէ, խիստ վտանգաւոր է և ընկերականութեան մէջ ժանտախտ մի է :

Խօսքս վերջանելու ատեն հարկ կը համարիմ ասել որ Տէրոյենց իւր սուրբական նրբամտութեամբը մեր երակն ու լեզուն ալ զննելով դեղ ու դարման ընել պիտի ուղէ. բայց մենք մեր ցաւն իրեն յայտնելէն վերջը դիւրին է և միմիայն ճշմարտութեան

դեղարանը կրնայ գտնուիլ . այն է ,
սրբազան Խոստովանիլ որ իւր յի-
շած Ժողովը Տիեզերական չէ . այս է
մեր հիւանդութեան թէկ հատիկ դե-
ղը եւ ասով կը տեսնուի իւր ճշմա-
րիտ ճարտարութիւնը , բայց եթէ
ասկէ դուրս ուրիշ բան խօսի , պա-

տասխանը միշտ հարուած պիտի լինի ,
ուստի այն ատեն իրաւունք չունենար
յարձակումն անուանել մեր խօսքե-
րը , որ իւր գաղտնի յարձակմանց եւ
որոգայթաւոր հարուածոց դէմ պաշտ-
պանողական յայտնի հարուածներ են .
Ս . Վ . Սարգիսեան :

ԳԻՏԷՔ ԶԻՆՉ ԱՐԱՐԻ

Յովն . ԺԳ . 12 .

Գիտէք զոր արդէն արարի 'ի ցոյց' սիրելեացդ իմոց .
Ծուր արկեալ 'ի կոնք' ձեռք սրբեցի բիժ յոտից ձերոց .
Չեղ խոտարհութեան' այսու զկանոն' նոր աւանդեցի ,
Ասարսնք առնել' սէր անկեղծ զնոյն ընկերաց ձերոց .
Հարցէք , սիրելիք , թէ առ ի՞նչ Տէրդ հաստիչդ համայնից ,
'Վենջակ սփածեալ' հողոյս լուանալ' խոնարհի ոտից .
Սովաւ զվռչի առ 'ի ձէնջ մաքրեալ' ստուերականին ,
Տամ ձեզ արչաւել' նորոյս 'ի շաւիղ որ հանէ յ'երկին :
Հարցէք ինձ թէ է՞ր , աղտեղի օտից' չար աշակերտին ,
Լուանալ զկնքեր ձեռքդ եւ բացեր զ'ի ծնէ կուրին .
Սովաւ եւ զձեզ կամեցայ վարժել' ընդ չարին բարի ,
Ըննել ում փութայ' զձեզ 'ի Ժանիս մատնել ոստին ,
Գիտէք սիրելիք' Լրարիչս այսօր երկնի եւ երկրի ,
'Օառայիցդ ոտից' լուացման նստիմ սիրով անթերի .
'Օն յայսմ'հետէ վեհադոյնն 'ի ձէնջ կրտսերոյն պարտի ,
Տանիլ յարգանաց' առ որ իսկ Տէրս զնոյն արարի :
Հարցէք , սիրելիք' Պետրոսի ձերոյն թէ խորչիս զմէ' ,
Ոտիցդ որոց պէտք են մաքրութեան 'ի լուացմանէ ,
Թէ ոչ մի անգամ , մատուցես զոտոն , հուպ յայս յաւազան ,
Ընբաժին մնայ' ձրիցն որ յինէն տսեմ յամենայն :
Գաղթիք Յուդայի' թէ առ ի՞նչ 'ի սէր շնչին արծաթոյ ,
'ՕՏէրդ ձեպես մատնել ասիրատ' մշակացն այգւոյ .
Լրդարեւ եկի' մահուամբ ճողոսրել' զաղբն մարդկային ,
Բայց գոլ դաւաճան' բաբունւոյս բազմաց նմա անկ չէին :
Մատերո՞ք 'ի ճաշ' հնոյ օրինաց' գառին զսակական ,
Որոյ 'ի լման ձեզ' նոր ունիմ աալ' խորհուրդ Փրկչական .
'Օհաց եւ գինի զմարմին եւ զարիւն իմս իսկական ,
Որ քտիլ մեղաց' ճաշողաց զնոյն լիցի 'ի յապայն :

Իսթապիլ Բագրատունի :